

УДК.: 338.24:636.2

Левків Г.Я., к.е.н., доцент ©*Львівський державний університет внутрішніх справ***Каньоса А.М.**, к.і.н., доцент*Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

У статті розглядаються поняття та основні характеристики конкурентоспроможності агропромислового комплексу. Досліджено сукупність факторів конкурентоспроможності АПК та проведена їх класифікація. Надано пропозиції щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкуренція, агропромисловий комплекс (АПК), продукція, якість.

Постановка проблеми. Розвиток української економіки залежить від ефективного функціонування агропромислового комплексу України та його галузей. Конкурентоспроможність – один з найважливіших чинників, що забезпечує сталий розвиток галузі та будь-якого підприємства, зокрема. Наразі, з розвитком ринкових відносин питання підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК є особливо актуальним.

Ринкова транзитивність аграрного сектору України призвела до появи приватних форм власності, різних форм господарювання та широкого впровадження елементів ринкових відносин в практику діяльності підприємств. Зміни економічної ситуації потребують докорінних перетворень щодо організації конкурентоспроможного виробництва продукції, як в галузях, так і на підприємствах, спроможних вести жорстку конкурентну боротьбу, швидко і адекватно реагувати на постійні зміни ринку, мобільно переходити на випуск нових видів високоякісної продукції, забезпечувати ефективність діяльності, як виробників, так і переробників.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням конкурентоспроможності агропромислового комплексу, окремих його аспектів займається багато вітчизняних та зарубіжних вчених: А. Сміт, Д. Рікардо, А. Курно, Е. Хекшер, Дж. Робінсон, Е. Чемберлін, П. Сраффі, Ф. Хайек, М. Портер, Г. Азоєв, І. Ансофф, А. Томпсон, А. Юданов, А. Стрікланд, Р. Фатхутдинов та ін. Серед вітчизняних вчених, які займались дослідженням питань конкурентоспроможності АПК, вагомий внесок зробили Б. Данилишин, О. Кваша, О. Кописко, О. Ліпанова, В. Міланич, О. Піменова, Л. Прокопець, Б. Супіханов, П. Чайковський, І. Чемерис, І. Яців І та ін. Незважаючи на велику кількість досліджень, проблема є не достатньо розкритою та потребує подальшого розгляду. При цьому необхідно зазначити, що більшість публікацій,

присвячених конкуренції і конкурентоспроможності продукції належать зарубіжним вченим переважно з економічно розвинених країн світу, досвід яких не може бути автоматично перенесений на сучасні економічні умови України.

Метою дослідження статті є визначення конкурентоспроможності АПК та його складових, а також надання пропозицій щодо підвищення конкурентоспроможності агропромислового комплексу України.

Виклад основного матеріалу Конкурентоспроможність продукції (товару) є складною, багатовимірною характеристикою з великою кількістю взаємопов'язаних показників. Розуміння цієї категорії базується на виділенні певних закономірностей, які дозволяють класифікувати її характеристики на технічні, технологічні, економічні, екологічні та організаційні параметри. Так, параметри технічної ефективності характеризують науково-технічний рівень товару, а технологічні - відповідність нормативних якісних характеристик продукції існуючим стандартам у державі. Комплекс економічних параметрів пов'язаний з витратами і обсягами виробництва та каналами реалізації і цінами на продукцію. Екологічні параметри впливають з необхідності збереження довкілля і врахування екологічного фактору при виробництві продукції та забезпечення її екобезпечності при споживанні. Організаційні параметри включають способи просування товару на ринок, умови поставок і платежів, терміни та умови гарантії, систему знижок. Провідна роль в оцінці конкурентоспроможності відводиться економічним показникам, які повинні об'єктивно відображати інтереси споживачів та виробників продукції.

Сутність конкурентоспроможності товару (продукції) полягає в сукупності її властивостей відповідати вимогам ринку на певний момент часу і характеризується відповідними споживчими властивостями, затратами споживача та кон'юнктурою ринку відповідних товарів. Відповідно до цього можна навести таке визначення конкурентоспроможності агро продукції - це система якісних і економічних параметрів та сукупності споживчих властивостей продукції як товарів, які відповідають санітарно-гігієнічним та екологічним вимогам при їх споживанні і задовольняють потреби потенційних покупців сировини для переробки за технологічними, економічними і екологічними характеристиками та забезпечують виробникам продукції ефективну довготермінову виробничо-комерційну діяльність порівняно з конкурентами на продуктових ринках. По суті мова йде про здатність товару відповідати вимогам ринку даного виду товару.

На особливості формування і ефективного функціонування організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності агро продукції впливає цілий комплекс чинників, які можна виділити в окремі блоки. Це, насамперед:

- протекціоністська аграрна, кредитна, податкова і митна політика держави, адаптація реформованих сільськогосподарських підприємств до ринкового середовища;

- матеріально-технічне забезпечення реформованих господарств;

інвестиційна та інноваційна політика;

- еколого-економічні чинники виробництва;
- розвиток кормової бази, стан генофонду популяції худоби і породного складу стада;
- спеціалізація, концентрація і кооперування виробництва; розвиток селекційно-племінної справи у скотарстві;
- ветеринарне забезпечення галузі;
- інтеграція сільськогосподарських і переробних підприємств;
- фінансова стійкість товаровиробників; кон'юнктура продовольчого ринку і маркетингова стратегія.

Важливою умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємств є ефективне використання ресурсів, залучення кваліфікаційного персоналу, досягнень сучасного менеджменту, інноваційних, фінансових та інформаційних можливостей підприємства, що в сукупності являють собою його потенціал, який, у свою чергу, також повинен бути конкурентоспроможним. Без цього стає неможливим переведення національного АПК на інтенсивний, екологічнобезпечний та конкурентоспроможний напрям розвитку. Це, в свою чергу, визначається підтримкою з боку держави господарського управління інноваційного розвитку й ефективного використання найновіших технологій. [3].

Підвищення якості і конкурентоспроможності продукції тісно пов'язана з удосконаленням системи управління, стандартизації і сертифікації продукції. Цю проблему неможливо вирішити без впровадження системного підходу до управління якістю на рівні підприємств і організацій, а також правового регулювання на макрорівні. Досвід розвитку передових країн свідчить, що забезпечення високої якості продукції має стати національним завданням, вирішення якого вимагає постійного навчання кадрів масових професій, високої професійної підготовки фахівців аграрної сфери. В усьому світі, як відомо, різко зріс попит на професіоналів з управління якістю, і перш за все безпосередньо на виробництві. Нині серед складових конкурентоспроможності товару ціна вже не домінує, а на лідируючі позиції виходять споживчі якості та рівень сервісу.

Це вказує не тільки на необхідність удосконалення організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності агро продукції, а й пристосування його до міжнародних стандартів якості та екологічної безпеки продукції.

Проблема якості і конкурентоспроможності продукції тісно пов'язана з управлінням якістю, стандартизацією і сертифікацією продукції. Одночасно вирішити проблему поліпшення якості і зниження ціни споживання на продукцію неможливе без впровадження комплексного системного підходу до управління якістю на рівні підприємств і організацій.

Основним важелем забезпечення конкурентоспроможності агропромислового комплексу є ефективність господарської діяльності підприємств.

Виокремлюють такі складові як: конкурентоспроможності підприємства, конкурентоспроможності виробництва, конкуренто-спроможності продукції.

Розглянемо конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства визначається такими параметрами:

1) здатність підприємства ефективно функціонувати на внутрішньому та зовнішньому ринках;

2) спроможність продукції даного підприємства конкурувати на ринку з аналогічною продукцією;

3) отримання підприємством конкурентних переваг на основі продукції відповідної якості;

4) ефективне використання технологій, ресурсів, методів управління, навичок і знань персоналу, компонентів маркетингової діяльності, які відображаються на якості та конкурентоспроможності продукції, прибутковості підприємства [4, с. 115].

Загалом, сутність комплексу заходів щодо удосконалення механізму підвищення конкурентоспроможності агропродукції в ринкових умовах зводиться до створення ефективного механізму функціонування галузі на основі витратно-цінового аналізу, удосконалення організаційно-технологічного рівня виробництва продукції, впровадження системи контролінгу для комплексного забезпечення конкурентоспроможності продукції та бази для розробки і корегування маркетингової стратегії сільськогосподарських товаровиробників та формування консалтингових структур в регіонах.

Висновок. Отже, основними напрямками формування конкурентоспроможного виробництва агропродукції повинні стати: розвиток та впровадження інноваційних технологій виробництва, посилення інвестування з боку держави та приватних інвесторів; створення систем аналізу та прогнозування потреб споживачів, цін конкурентів, нових ринків, каналів реалізації.

Для вирішення проблем ефективності розвитку аграрної галузі потребують вивчення і подальшого розвитку питання удосконалення системи цін, дотацій, кредитів, оподаткування. Необхідно посилити також державний контроль за якістю сільськогосподарської продукції.

Література

1. Копистко О.В. Теоретичні основи конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції / О.В. Копистко // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С. 61– 63.

2. Ліпанова О.І. Формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств в умовах глобалізації / О.І. Ліпанова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8. – С.13 – 17.

3. Левків Г.Я. Теоретичні засади забезпечення конкурентоспроможності молочно-товарної продукції / Г.Я. Левків // Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету. – 2006. – №61/84. – С. 464-468.

4. Прокопець Л.В. Складові підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] : ЧНУ ім. Федьковича / Л.В. Прокопець

Режим доступу:http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpn/2011_7/37SPK.pdf.

5. Супіханов Б.К. Про підвищення конкурентоздатності аграрного виробництва в сучасних умовах / Б.К. Супіханова // Економіка АПК. – 2008. – №5. – С. 11-15.

Summary

The article discusses the concept and main characteristics of the competitiveness of agriculture. Studied a set of competitive factors and the AIC held their classification. The proposals to improve the competitiveness of agriculture.

Рецензент – к.е.н., доцент Батюк Б.Б.